

บทที่ 4

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการอภิปรายออกเป็น 2 ตอน คือตอนที่ 1 อภิปรายผลการวิเคราะห์ระดับความเข้มของการแสดงออกทางอารมณ์ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน และตอนที่ 2 อภิปรายผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์ในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน

ตอนที่ 1 อภิปรายผลการวิเคราะห์ระดับความเข้มของการแสดงออกทางอารมณ์โกรธ ดีใจ และเสียใจในสถานการณ์ที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนมัธยมทั้งหมด

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงอารมณ์โกรธออกมาแตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์ ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อ 1 ที่ระบุว่าระดับความเข้มของการแสดงออกทางอารมณ์โกรธของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนมัธยมทั้งหมด เมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ เมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน เมื่ออยู่ต่อหน้าคนแปลกหน้า และเมื่ออยู่ตามลำพังแตกต่างกัน ทั้งนี้พบว่านักเรียนชายจะแสดงอารมณ์โกรธออกมามากที่สุดเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน รองลงมาคือเมื่ออยู่ตามลำพัง แต่เมื่อทดสอบทางสถิติพบว่า ระดับความเข้มของอารมณ์โกรธในสถานการณ์ทั้งสองไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ .05 สำหรับนักเรียนหญิง และนักเรียนมัธยมทั้งหมด พบว่าจะแสดงอารมณ์โกรธออกมามากที่สุดเมื่ออยู่ตามลำพัง แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มจะแสดงอารมณ์โกรธออกมามากที่สุดเมื่ออยู่ตามลำพัง ผลที่ปรากฏนี้สามารถอธิบายได้ดังมีคือ

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะธรรมชาติของอารมณ์โกรธนั้น จะเห็นได้ว่าอารมณ์โกรธเกิดจากการที่บุคคลได้รับสิ่งเร้าที่กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ และเกิดความรู้สึกขุ่นมัวหรือไม่พอใจขึ้น ส่งผลให้บุคคลมีปฏิกิริยาการตอบสนองออกมาในทางลบ กล่าวได้ว่าโดยทั่วไปแล้วเมื่อคนเรารู้สึกโกรธ มักจะมีแนวโน้มของการแสดงพฤติกรรมที่รุนแรงออกมา เกิดเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว (Cole 1948 : 120-139; Stott 1974 : 294-295) พฤติกรรมการแสดงออกดังกล่าวย่อมช่วยให้บุคคลได้ระบายหรือผ่อนคลายความรู้สึกไม่พอใจของตนออกมา อย่างไรก็ตามการแสดงออกดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างบุคคลขึ้น มูลเดอร์ (Milder 1978 : 64-73) กล่าวว่าสังคมไทยมักจะปลูกฝังให้สมาชิกในสังคมมีความเกรงใจ เคารพขนบผู้อาวุโส มีเกียรติสุภาพ เรียบร้อย ตลอดไปถึงการรักษาปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคลด้วยการหลีกเลี่ยง การแสดงความ

ขัดแย้ง (Overt Conflict) สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนทร โคมิน และลันิท ลัมครการ์ (2522) ที่พบว่าโดยทั่วไปคนไทยมีค่านิยมวิถีปฏิบัติที่ให้ความสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อาทิ เช่นการรักษาหน้าใจกัน ความสุภาพ นอกจากนี้ยังพบว่ามีความถี่ของประมาทครั้งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยนี้ที่แสดงความเห็นด้วยต่อคำกล่าวที่ว่า "เมื่อข้าพเจ้าไม่พอใจใคร ข้าพเจ้ามักจะไม่แสดงออกมาโดยตรง" เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ ยศ สันตลัมปติ และคณะ (2527) ที่พบว่าคนไทยมีลักษณะบุคลิกภาพที่น่าสนใจ คือความพยายามรักษาสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และหลีกเลี่ยงความขัดแย้งกับการประชันหน้า โดยคนไทยมีความล่ามารถในการควบคุมอารมณ์ ความไม่พอใจของตนได้ดี และจะไม่แสดงความรู้สึกโกรธ หรือไม่พอใจออกมาให้เป็นสิ่งที่สังเกตเห็นได้

จากลักษณะธรรมชาติของอารมณ์โกรธ และการแสดงอารมณ์ภายใต้วัฒนธรรมที่กล่าวข้างต้น สิ่งน่าจะเป็นไปได้ว่าเมื่ออยู่ตามลำพังนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างคาดคิดว่าตนจะแสดงอารมณ์โกรธออกมามากที่สุด ทั้งนี้ในสถานการณ์ดังกล่าวบุคคลสามารถแสดงออกได้เต็มที่ เพราะเป็นสถานการณ์ที่บุคคลมีความเป็นส่วนตัว (Privacy) ฉะนั้นการแสดงพฤติกรรมใด ๆ ออกมาย่อมจะช่วยลดความเครียดที่เกิดขึ้นจากอารมณ์โกรธ นอกจากนั้นการแสดงอารมณ์ในสถานการณ์เมื่ออยู่ตามลำพังย่อมจะไม่กระทบกระเทือนสัมพันธภาพอันดีระหว่างบุคคล

สำหรับระดับความเข้มของการแสดงอารมณ์โกรธในสถานการณ์อื่น ๆ พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงอารมณ์โกรธออกมาเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน เมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ และเมื่ออยู่ต่อหน้าคนแปลกหน้า ลดน้อยลงตามลำดับ สอดคล้องกับผลการวิจัยของกฤตยา อารยะศิริ (2523) ที่พบว่า การแสดงอารมณ์โกรธของนักเรียนไทย จะมีการแปรผันตามสถานการณ์ของบุคคล โดยที่นักศึกษาจะแสดงอารมณ์โกรธเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อนมากกว่าเมื่ออยู่ต่อหน้าอาจารย์ผู้สอน และบิดาหรือมารดา ทั้งนี้ผลที่ปรากฏดังกล่าวย่อมแสดงให้เห็นว่าการแสดงอารมณ์มีความเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และวัฒนธรรมของแต่ละสังคม ซึ่งในสังคมไทยยังคงให้ความสำคัญต่อระบบอาวุโส ซึ่งการแสดงออกต่อหน้าบุคคลที่มีอาวุโสกว่าตนจะเป็นไปในลักษณะของความเกรงใจ มีความเคารพนบอบอย่างเห็นได้ชัด และสำหรับผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า การแสดงออกเมื่ออยู่ต่อหน้าคนแปลกหน้า จะมีระดับการแสดงออกน้อยที่สุดนั้นก็คงเป็นการยืนยันได้ว่าการแสดงอารมณ์โกรธต่อหน้าบุคคลอื่นเป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีปฏิสัมพันธ์กับคนแปลกหน้า การรักษาสัมพันธภาพอันดีระหว่างบุคคลจึงเป็นสิ่งจำเป็น ฉะนั้นการแสดงอารมณ์โกรธในสถานการณ์ดังกล่าวจึงมีระดับน้อยอย่างเห็นได้ชัด

สำหรับผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับระดับความเข้มของการแสดงออกทางอารมณ์
 ต่ำใจ พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงอารมณ์ดีใจออกมาโดยมีระดับการแสดงออกที่
 แตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์ ผลการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้อ 2 ที่ระบุว่าระดับความเข้ม
 ของการแสดงออกทางอารมณ์ดีใจของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนมัธยมทั้งหมด เมื่อ
 อยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ เมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน เมื่ออยู่ต่อหน้าคนแปลกหน้า และเมื่ออยู่ตามลำพัง
 มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงอารมณ์ดีใจออกมามากที่สุดเมื่อ
 อยู่ต่อหน้าเพื่อน รองลงมาได้แก่การแสดงออกเมื่ออยู่ตามลำพัง เมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์
 และเมื่ออยู่ต่อหน้าคนแปลกหน้าตามลำดับ

ผลที่ปรากฏนี้ สามารถอธิบายได้โดยพิจารณาจากลักษณะของอารมณ์ดีใจ ซึ่งเป็นอารมณ์
 ทางบวก เป็นภาวะที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดความรู้สึกปิติยินดี มีความสุข จึงตอบสนองออกมาเป็น
 พฤติกรรมที่สนุกสนาน อยากให้ผู้อื่นร่วมยินดีด้วย และเมื่อพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างของการศึกษาครั้งนี้
 กล่าวได้ว่าเป็นระยะวัยรุ่นที่มีความใกล้ชิด และใช้เวลาอยู่กับกลุ่มเพื่อนมากกว่าครอบครัวของตน
 กลุ่มเพื่อนจึงมีความสำคัญต่อวัยรุ่นมาก เนื่องจากระยะวัยนี้จะมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้น
 เพื่อเตรียมบุคคลเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ ปัญหาที่วัยรุ่นไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ก็คือปัญหาการปรับตัวให้
 เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทั้งนี้กลุ่มเพื่อนจะเป็นกลุ่มพึ่งพิงที่สำคัญต่อการรับรู้ และ
 เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะต่างมีประสบการณ์ที่คล้ายคลึงกัน สามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
 ความไม่แน่ใจ และยังมีการแบ่งปันอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ ที่เกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้
 ของตนภายในกลุ่มเพื่อน (Mussen Conger Kagan & Geiwitz 1979 : 303-304) ดังนั้น
 จึงเป็นไปได้ว่าเมื่อเกิดอารมณ์ดีใจ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าจะแสดงออกเมื่ออยู่ต่อหน้า
 เพื่อนมากที่สุด สอดคล้องกับรายงานผลการวิจัยของ Larson, Mayer & Csikszentmihalyi
 (1977) เมื่อให้วัยรุ่นรายงานเกี่ยวกับพฤติกรรมของตนเอง พบว่าในส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ความ
 รู้สึก เขาจะรู้สึกมีความสุข สนุกสนานเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อนมาก (Larson et al Cited-by
 Csikszentmihalyi & Larson 1984 : 157-161)

อนึ่ง เมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยนี้กับผลการวิจัยของ กฤตยา อารยะศิริ (2523) ซึ่งพบว่าการแสดงอารมณ์ดีใจของนักศึกษาไทยไม่มีการแปรผันตามทั้งสถานการณ์ของบุคคล และ สถานการณ์ทางสังคมแต่อย่างใด ทั้งนี้ กฤตยา อารยะศิริ ได้อธิบายว่าผลการวิจัยย่อมแสดงให้เห็นว่าอารมณ์ดีใจเป็นอารมณ์ที่นำไปสู่พฤติกรรมการแสดงออกที่หน้าพอใจ จึงสามารถแสดงออกมาได้ และสำหรับสังคมไทยที่เป็นสังคมไมตรีสัมพันธ์ อีกทั้งได้รับการกล่าวขวัญ ล้มอว่าเป็นดินแดนแห่งการยิ้ม ดังนั้นการแสดงอารมณ์ดีใจต่อหน้าผู้อื่นจึงเป็นสิ่งที่สามารถกระทำได้ (กฤตยา อารยะศิริ 2523 : 105) จากการอธิบายดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่าแม้ผลการวิจัยครั้งนี้จะไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤตยา อารยะศิริ แต่จะเห็นได้ว่าลักษณะการแสดงออกของอารมณ์ดีใจมีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ เมื่อเกิดอารมณ์ดีใจ สังคมไทยจะอนุญาตให้คนเราแสดงอารมณ์ดีใจออกมาได้ โดยเฉพาะในกลุ่มที่ศึกษาครั้งนี้เป็นวัยรุ่น ดังนั้นเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน เขาจึงรับรู้และรายงานผลว่าตนจะแสดงอารมณ์ดีใจออกมามากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสถานการณ์อื่น ๆ ดังเหตุผลที่อธิบายไปแล้วข้างต้น

สำหรับในสถานการณ์อื่น ๆ พบว่าเมื่ออยู่ต่อหน้าพี่นางนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างรับรู้ว่าจะแสดงอารมณ์ดีใจออกมามากกว่าเมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ และเมื่ออยู่ต่อหน้าคนแปลกหน้าตามลำดับ ผลที่ปรากฏนี้สามารถอธิบายได้โดยอาศัยกฎการแสดงออกภายใต้วัฒนธรรมไทยที่ยังคงให้ความสำคัญต่อผู้อาวุโส และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลก็จะเป็นไปโดยบุคคลจะรักษาสัมพันธภาพอันดีไว้ ซึ่งลักษณะพฤติกรรมแสดงออกของอารมณ์ดีใจนั้น พบว่าโดยทั่วไปกลุ่มตัวอย่างจะแสดงอารมณ์ของตนออกมาด้วยการประมมือ หัวเราะสนุกสนาน กระโดดโลดเต้น และตะโกนโห่ร้อง ล้วนเป็นพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความรู้สึกสนุกสนานออกมาอย่างเต็มที่ ดังนั้นหากกลุ่มตัวอย่างแสดงพฤติกรรมดังกล่าวต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ หรือคนแปลกหน้า ย่อมได้รับการตีความว่าเป็นการแสดงออกที่ไม่เหมาะสม ไม่มีความสุภาพเรียบร้อย และสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างไม่มีความเกรงใจหรือเคารพนบนอบผู้หลักผู้ใหญ่ กล่าวได้ว่าการแสดงอารมณ์ดีใจอย่างเต็มที่ต่อหน้าสถานการณ์ทั้งสอง อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งโดยธรรมชาติของวัยรุ่น เขาต้องการการยอมรับจากสังคมมาก และวัยนี้จะพยายามเรียนรู้กฎการแสดงออก และการมีบทบาททางสังคม เพื่อเตรียมตัวที่จะก้าวไปสู่วัยผู้ใหญ่ที่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม ตลอดไปถึงการเรียนรู้บทบาทและการแสดงออกให้เหมาะสมกับสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของระดับความเข้มของการแสดงออกทางอารมณ์เสียใจ พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงอารมณ์เสียใจออกมาโดยมีระดับการแสดงออกแตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์ ผลการวิจัยดังกล่าวสนับสนุนสมมติฐานข้อ 3 ที่ระบุว่าระดับความเข้มของการแสดงอารมณ์เสียใจของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนมัธยมทั้งหมดเมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ เมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน เมื่ออยู่ต่อหน้าคนแปลกหน้า และเมื่ออยู่ตามลำพังมีความแตกต่างกัน ผลการวิจัยนี้พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงอารมณ์เสียใจออกมามากที่สุดเมื่ออยู่ตามลำพัง สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤตยา อารยะศิริ (2523) ที่พบว่าการแสดงอารมณ์เสียใจของนักศึกษาไทยมีการแปรผันตามสภาพการณ์ทางสังคม คือสภาพการณ์ที่ไม่มีบุคคลร่วมอยู่ด้วย

ผลที่ปรากฏดังกล่าว สามารถอธิบายได้ว่าอารมณ์เสียใจเป็นภาวะที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดความเศร้าหวั่น และมักจะแสดงอารมณ์เสียใจออกมาด้วยการร้องไห้ เศร้าโศก ซึ่งการแสดงอารมณ์เศร้าเมื่ออยู่ต่อหน้าผู้อื่นย่อมทำให้ผู้อื่นรับรู้ว่าเป็นคนอ่อนแอ สำหรับวัยรุ่นเมื่อเผชิญกับอารมณ์เศร้าโศก หรือเสียใจนั้น เออร์ล็อก (Hurlock 1973 : 58) กล่าวว่าโดยส่วนใหญ่วัยรุ่นไม่นิยมการแสดงอารมณ์ออกมา เพราะเกรงว่าการร้องไห้ เศร้าโศก หรือเสียใจต่อหน้าผู้อื่นย่อมแสดงถึงความเป็นเด็ก ดังนั้น เขาจะพยายามยับยั้งการแสดงออกด้วยการทำสีหน้าเฉยเมย ไม่สนใจสิ่งรอบข้าง และอาจจะหลบอยู่ตามลำพัง เช่นเดียวกับรายงานการศึกษาเกี่ยวกับสภาพอารมณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อวัยรุ่นอยู่ตามลำพัง ลาร์สัน และคณะ (Larson et al 1977 : 183-187) พบว่าเมื่ออยู่ตามลำพังวัยรุ่นจะมีอารมณ์เศร้าเสียใจเกิดขึ้น หรือกล่าวได้ว่าเมื่อมีอารมณ์เศร้าเสียใจวัยรุ่นมักจะตอบสนองอารมณ์ดังกล่าวด้วยการแยกตัวตามลำพัง ทั้งนี้เพื่อพิจารณาถึงพัฒนาการทางความคิดในวัยนี้ จะเห็นได้ว่าวัยรุ่นมีความสามารถในการคิดเพิ่มขึ้น เขาสามารถจะคิดเกี่ยวกับตนเอง และประการสำคัญ คือ เขาสามารถคิดและตระหนักถึงความคิดของผู้อื่นได้ด้วย วัยรุ่นมักจะคิดว่าคนรอบข้างกำลังเพ่งมองตนเอง กล่าวได้ว่าในวัยนี้จะเกิดความคิดเกี่ยวกับ "ผู้ในจินตนาการ" (Imaginary Audience) ที่ส่งผลให้วัยรุ่นมีความตระหนักในตนเอง (Self-Conscious) ตลอดเวลา ขณะเดียวกันก็อาจทำให้เกิดลักษณะที่เรียกว่ามีการฝันเฟื่อง หรือสร้างเรื่องราวส่วนตัวของตน (Personal Fable) โดยลอร์ดแล้ว เอลคายด์ (Elkind 1980 : 432-444) เรียกปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระยะวัยรุ่นว่าเป็นช่วงระยะของการ

ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง (Egocentrism) เพราะฉะนั้นวัยนี้มักจะระมัดระวังเกี่ยวกับ ภาพพจน์ที่ปรากฏต่อสายตาผู้อื่น เขาจะพยายามสร้างความประทับใจ และแสดงออกเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม จากที่ได้อธิบายไปข้างต้นย่อมเป็นเหตุผลสนับสนุนผลการวิจัยที่นักเรียนซึ่งเป็น กลุ่มตัวอย่างของการศึกษาคั้งนี้ระบุว่าเมื่ออยู่ตามลำพังเขาจะแสดงอารมณ์เสียใจออกมา มากที่สุด

นอกจากนี้ พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงอารมณ์เสียใจลดลงไปตามสถานการณ์ต่อไปนี้ คือ เมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน เมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ และเมื่ออยู่ต่อหน้าคนแปลกหน้า ตามลำดับ ผลดังกล่าวสนับสนุนเหตุผลข้างต้นโดยที่วัยรุ่นจะคำนึงถึงภาพพจน์ของตน เมื่อเขาจะแสดงอารมณ์เสียใจออกมาต่อหน้าผู้อื่น เขาก็เลือกที่จะแสดงออกต่อหน้าบุคคลที่สามารถเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึก ตลอดจนถึงลักษณะพฤติกรรมการแสดงออกดังกล่าว ซึ่งกลุ่มเพื่อนน่าจะมี คุณสมบัติดังกล่าวมากกว่ากลุ่มผู้ใหญ่ ทั้งนี้เพราะผู้ใหญ่มักคาดหวังว่าวัยรุ่นต้องมีความพร้อมที่จะ เข้าช่วยผู้ใหญ่ สามารถจะควบคุมอารมณ์ของตนได้ จึงเป็นไปได้ว่าวัยรุ่นจะต้องรักษาภาพพจน์ ที่แสดงให้ เห็นถึงความเข้มแข็งโดยไม่แสดงความเศร้าเสียใจต่อหน้าผู้ใหญ่ อนึ่ง การแสดง ความเศร้าเสียใจต่อหน้าผู้ใหญ่ย่อมทำให้ผู้ใหญ่เป็นห่วง เป็นใย และเพิ่มความเอาใจใส่ติดตามวัยรุ่นมากขึ้น ซึ่งวัยนี้มีธรรมชาติของความต้องการเป็นอิสระ พยายามที่จะแสวงหาเอกลักษณ์ของตนจากการเรียนรู้ ด้วยตนเองมาก ดังนั้นสิ่งน่าจะเป็นไปได้ว่าวัยรุ่นจะแสดงอารมณ์เสียใจเมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ น้อยกว่าเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน

โดยสรุปแล้วเมื่อพิจารณาภาพรวมของการแสดงออกทางอารมณ์โกรธ ดีใจ และเสียใจ ในสถานการณ์ที่แตกต่างกันของนักเรียนมัธยมศึกษาตามการรับรู้ของตนเอง สามารถกล่าวได้ว่า ระดับการแสดงออกของอารมณ์ในแต่ละสถานการณ์มีความแตกต่างกันทั้งนี้เกี่ยวข้องกับลักษณะ ธรรมชาติของอารมณ์ และกฎการแสดงออกของสังคม ลักษณะธรรมชาติของอารมณ์แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ อารมณ์ทางบวกได้แก่ อารมณ์ดีใจ และอารมณ์ทางลบ ได้แก่อารมณ์โกรธ และ อารมณ์เสียใจ ทั้งนี้อารมณ์ทางบวกจะมีผลต่อพฤติกรรมแสดงออกที่สนุกสนานร่าเริง ซึ่งสังคม ส่วนใหญ่มักจะอนุญาตให้คนเราแสดงอารมณ์ทางบวกออกมาได้ ผลการวิจัยครั้งนี้จึงปรากฏว่ากลุ่ม ตัวอย่างจะแสดงอารมณ์ดีใจของตนออกมามากที่สุดเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน สำหรับอารมณ์ทางลบจะมี

ผลต่อพฤติกรรมการแสดงออกที่สังคมไม่ยอมรับ อาทิเช่น การแสดงอารมณ์โกรธออกมาด้วยพฤติกรรมที่รุนแรง ก้าวร้าว ซึ่งส่งผลต่อสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และสำหรับการแสดงอารมณ์เสียใจออกมา ย่อมสะท้อนถึงความอ่อนแอของบุคคลนั้น หรือการแสดงอารมณ์เสียใจย่อมมีผลกระทบต่ออารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น เกิดความรู้สึกแค้นหตุขึ้น ล้วนเป็นสิ่งที่สังคมทั่วไปไม่ปรารถนาให้เกิดขึ้น ขณะเดียวกันที่บุคคลก็ไม่ปรารถนาที่จะแสดงความแค้นเสียใจให้ผู้อื่นรับรู้เช่นกัน ดังนั้น ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวกับการแสดงอารมณ์โกรธและเสียใจ จึงพบว่ากลุ่มตัวอย่างจะแสดงอารมณ์ดังกล่าวออกมามากที่สุดเมื่ออยู่ตามลำพัง

ตอนที่ 2 อภิปรายผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการแสดงออกทางอารมณ์โกรธ ดีใจ และเสียใจในสถานการณ์ที่แตกต่างกันตามการรับรู้ของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนมัธยมทั้งหมด

จากรายงานผลการวิเคราะห์พฤติกรรมแสดงอารมณ์โกรธ พบว่าส่วนใหญ่แล้วเมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจะพยายามทำสีหน้าปรกติ นั้นแสดงว่าเมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ นักเรียนจะพยายามควบคุมสีหน้าของตน และเมื่อพิจารณาการแสดงออกของนักเรียนชาย พบว่าเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อนนักเรียนชายมักจะแสดงสีหน้าบึ้งตึงไม่พอใจ ขณะที่นักเรียนหญิงจะแสดงสีหน้าดังกล่าวเมื่ออยู่ตามลำพัง ผลที่ปรากฏนี้ย่อมสนับสนุนเหตุผลที่อธิบายในส่วนของระดับความเข้มของการแสดงอารมณ์โกรธ กล่าวคือในสังคมไทย ผู้ชายจำเป็นต้องปฏิบัติตนต่อผู้มีอาวุโสด้วยความสุภาพ เรียบร้อย การแสดงสีหน้าบึ้งตึงไม่พอใจต่อผู้มีอาวุโสเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสม สะท้อนถึงความไม่เกรงใจ ไม่อ่อนน้อมผู้มีอาวุโส นอกจากนี้พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงอารมณ์โกรธออกมาด้วยการกัดฟันด้วยความโมโห โดยที่นักเรียนชายจะแสดงพฤติกรรมดังกล่าวเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน และนักเรียนหญิงจะแสดงออกเมื่ออยู่ตามลำพัง ส่วนในรายพฤติกรรมที่กลุ่มตัวอย่างจะไม่แสดงออกมานั้นได้แก่ การพูดคำหยาบ-คำทอ และการขว้างปาสิ่งของ ทั้งนี้ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม ผลที่ปรากฏนี้ย่อมสะท้อนให้เห็นว่ากฎการแสดงออกทางอารมณ์ของสังคมไทยยังคงมีขอบเขตที่บุคคลจะต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างบุคคล ไม่ควรที่จะแสดงอารมณ์ที่รุนแรง หรือไม่สุภาพต่อหน้าบุคคลอื่นโดยเด็ดขาด

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการแสดงออกของอารมณ์ดีใจ พบว่าส่วนใหญ่แล้วเมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะพยายามทำสีหน้าปรกติ หรือมีการควบคุมสีหน้าของตน สำหรับรายพฤติกรรมการแสดงออกอื่น ๆ พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงออกเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน ไม่ว่าจะเป็พฤติกรรมการทำสีหน้ายิ้มแย้ม ประบมือ หัวเราะสนุกสนาน ตะโกนโห่ร้อง และกระโดดโลดเต้น ผลที่ปรากฏนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ระดับความเข้มของการแสดงอารมณ์ดีใจ ซึ่งได้อธิบายเหตุผลไปแล้วข้างต้น นอกจากนี้พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะไม่แสดงอาการร้องไห้ออกมาเมื่อรู้สึกดีใจ ทั้งนี้ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม ผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าอารมณ์ทางบวกจะนำไปสู่พฤติกรรมที่สนุกสนานรื่นเริง ซึ่งโดยทั่วไปนั้นบุคคลมักจะแสดงออกต่อหน้าคนใกล้ชิด เพื่อร่วมยินดีกับความสนุกสนานร่วมกัน

ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมการแสดงออกเมื่อเกิดอารมณ์เสียใจ พบว่าโดยส่วนใหญ่ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะพยายามควบคุมสีหน้าของตนเมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ โดยพบว่าเขาจะแสดงสีหน้าเศร้า-หดหู่ และพูดรำพันรำพันเมื่ออยู่ตามลำพัง นอกจากนี้นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะไม่แสดงพฤติกรรมการพูดตีโพยตีพาย และร้องไห้ไม่ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ใดก็ตาม ผลที่ปรากฏนี้มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ระดับความเข้มของการแสดงอารมณ์เสียใจ อธิบายได้ว่า การแสดงอารมณ์เสียใจมักจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลอยู่ตามลำพัง ในทางตรงข้ามเมื่ออยู่ต่อหน้าบุคคลอื่น บุคคลมักจะไม่ได้แสดงอาการเศร้าเสียใจให้ผู้อื่นทราบ ทั้งนี้่าจะเป็นเพราะว่าบุคคลย่อมปรารถนาที่จะรักษาภาพพจน์ที่ดีของตน ไม่ต้องการให้รับรู้ความอ่อนแอของตน โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นที่มักคาดคิดว่าผู้อื่นให้ความสนใจต่อพฤติกรรมการแสดงออกของตน ดังนั้นเขาจะต้องระมัดระวังมิให้ผู้อื่นรับรู้ถึงความอ่อนแอ หรือความเป็นเด็กที่ไม่สามารถควบคุมอารมณ์เศร้าเสียใจได้

โดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมการแสดงอารมณ์โกรธ ดีใจ และเสียใจในสถานการณ์ที่แตกต่างกันของนักเรียนชาย นักเรียนหญิง และนักเรียนมัธยมทั้งหมด มีความแตกต่างกันไปในแต่ละสถานการณ์ ทั้งนี้พฤติกรรมแสดงอารมณ์และระดับความเข้มของการแสดงอารมณ์มีความเกี่ยวข้องกัน โดยที่ประเภทของอารมณ์ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จะมีระดับความเข้มของการแสดงอารมณ์ กับพฤติกรรมแสดงอารมณ์ในแต่ละสถานการณ์สอดคล้องกัน กล่าวคือสำหรับอารมณ์ทางบวก ได้แก่ อารมณ์ดีใจ พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงพฤติกรรมที่สนุกสนาน อาทิเช่น

ทำสีหน้ายิ้มแย้ม ประบมือ หัวเราะสนุกสนาน ตะโกนโห่ร้อง และกระโดดโลดเต้น เมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อนมากที่สุด โดยจะไม่แสดงอาการร้องไห้ในทุกสถานการณ์ สำหรับอารมณ์ทางลบ ได้แก่ อารมณ์โกรธ พบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงสีหน้าขึงตึงไม่พอใจ และกัดฟันด้วยความโมโหเมื่ออยู่ตามลำพัง และเมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน โดยจะไม่แสดงพฤติกรรมการพูดคำหยาบ-ด่าทอ และขว้างปาสิ่งของในทุกสถานการณ์ ส่วนอารมณ์เสียใจพบว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะแสดงสีหน้าเศร้า-หดหู่ และพูดรำพึงรำพันเมื่ออยู่ตามลำพัง โดยจะไม่มีอาการพูดตีโพยตีพาย และร้องไห้ออกมาในทุกสถานการณ์ นอกจากนี้พบว่าในทุกประเภทอารมณ์ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์โกรธ ตีใจ และเสียใจ นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะพยายามควบคุมสีหน้าของตนเมื่ออยู่ต่อหน้าพ่อแม่-ครูอาจารย์ หากจะแสดงอารมณ์ที่เกิดขึ้นออกมาทางสีหน้า พบว่าส่วนใหญ่เมื่ออยู่ต่อหน้าเพื่อน เขาจะแสดงอารมณ์ทางบวกออกมา ขณะที่เมื่ออยู่ตามลำพัง เขาจะแสดงอารมณ์ทางลบออกมา

ศูนย์วิจัยสุขภาพกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย